

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Галаз Юлії Андріївни «Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в адміністративному судочинстві», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

рецензент: Скочиляс-Павлів О. В., професор кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», доктор юридичних наук, професор позитивно оцінила представлену дисертаційну роботу та зазначила, що її зміст відповідає обраній темі.

Правовий статус людини загалом і правовий статус іноземців та осіб без громадянства у сучасному глобалізованому світі все більше набуває вагомшого значення та актуальності в аспекті створення дієвого та ефективного механізму правового зв'язку з державою, в якій людина перебуває, а також створення реальних засад забезпечення прав і свобод, які їй на законодавчому рівні гарантує держава. В силу певних обставин, які зумовлюють міграційні процеси, національні держави, виходячи із своїх власних інтересів, створюють відповідний правовий статус для іноземців, що свідчить про те, наскільки держава є цивілізованою та відкритою і наскільки в такій державі є забезпеченими основоположні права людини.

Однак, варто підкреслити, що все ж правовий статус іноземців та осіб без громадянства в країні їхнього перебування залежить від того чи законно вони перебувають на її території, а відтак, чи можуть вони повною мірою користуватися правами та виконувати відповідні обов'язки.

Як вірно зауважує дисертант правовий статус можна поділити на загальний, галузевий та спеціальний. При цьому галузевий правовий статус визначає становище конкретного суб'єкта (громадянина, іноземця, підприємства, організації тощо) в рамках публічно-правових відносин, що регулюються певною галуззю права. І з огляду на предмет дослідження, Ю. А. Галаз, акцентує увагу на адміністративно-правовому статусі, який як галузевий правовий статус, визначає становище конкретного суб'єкта в адміністративному праві та підстави його участі в адміністративно-правових відносинах, зокрема мати право звертатись до суду в порядку адміністративного судочинства або бути учасником адміністративної справи як відповідач.

Водночас, як вірно зазначає дисертант, проблеми правового статусу

іноземців та осіб без громадянства є триваючими вже достатній період часу, а їх вирішення потребує постійної уваги і науковців, і практиків, і законодавців. Зокрема, до найбільш актуальних з них, автор віднесла питання нелегальної міграції та протидії цьому явищу, особливо в контексті безпекової проблематики, а також низки аспектів, пов'язаних з вирішенням адміністративних справ, що стосуються примусового повернення, видворення та реадмісії.

Дисертаційне дослідження Ю. А. Галаз вирізняється науковою новизною отриманих результатів, що полягають в обґрунтуванні науково-теоретичних аспектів правового статусу іноземців та осіб без громадянства в адміністративному судочинстві та розробленні пропозицій щодо удосконалення правового регулювання у цій сфері.

Цілком логічним і обґрунтованим науковим аспектом є визначення того, що статус іноземців, рівний зі статусом власних громадян, підтримуватися не може, позаяк така особа не була б іноземцем. Відтак, дисертант аргументовано вказує на те, що розглядати як дискримінацію надання державою іноземцям менших за обсягом права і свободи, аніж власним громадянам є помилковим. Зазвичай, держави не надають іноземцям та особам без громадянства низки політичних прав, зокрема виборчих, адже право обиратись і бути обраним є виключним правом громадян відповідної держави.

Особливої уваги заслуговує удосконалення визначень термінів «міграційний режим» та «прикордонний режим», якими, на думку автора, доцільно доповнити норми чинного законодавства для їх однакового застосування у правозастосовній сфері.

Вважаємо, що правильним є підхід Ю. А. Галаз до питання щодо необхідності якомога ширшого використання можливостей електронного правосуддя, що, на її думку, є актуальним з точки зору зручного доступу людини до правосуддя та оптимізації різноманітних процесів у сфері права. У цьому контексті підтримуємо автора у тому, що застосування цифрових інструментів участі та цифрових технологій може сприяти автоматизації судових процесів, тим самим забезпечувати швидкий і ефективний розгляд судових справ, а також скорочувати витрати на організацію судових засідань та процедур, які здійснюються суб'єктами владних повноважень. І особливо це стосується тих справ, учасниками яких є іноземці та особи без громадянства, в силу того, що законодавець відніс такі справи до малозначних справ.

Загальний аналіз дисертаційного дослідження свідчить, що визначені дисертантом завдання було виконано, а мету дослідження – досягнуто, шляхом

розкриття правового статусу іноземців та осіб без громадянства в адміністративному судочинстві, а також розробкою науково обґрунтованих пропозицій для його удосконалення.

За результатами виконаних завдань було сформовано чіткі та логічні висновки, сформульовано окремі положення, що розкривають предмет дослідження. З-поміж них, зокрема, 1) виокремлення особливостей правового статусу іноземців та осіб без громадянства в публічно-правовій сфері, які полягають у тому, що конституційні положення закріпили за ними можливість користуватися практично усіма правами і виконувати ті ж обов'язки, якими наділені громадяни нашої держави, із застереженням того, що їхнє перебування на території держави є законним, а інші законодавчі акти або міжнародні угоди не встановлюють та містять норм, що обмежують окремі положення їх правового статусу. Водночас, вказано, що держава створила чіткий і зрозумілий механізм протидії порушенням норм чинного законодавства іноземцями та особами без громадянства в особі відповідних органів виконавчої влади, а самим іммігрантам дала змогу оскаржувати дії чи бездіяльність таких органів до суду. У цьому випадку адміністративна юстиція стала своєрідним арбітром у відносинах держави та іноземних громадян і осіб без громадянства, слідкуючи за дотриманням встановлених «правил гри» у взаємовідносинах між ними; 2) встановлення того факту, що перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства, які порушують законодавство України, не бажають залишити територію держави добровільно та не вчиняють інші дії, визначені органами державної влади щодо них, є потенційними носіями загроз національній безпеці держави та її громадянам. Саме тому у цій площині діє ще одна складова безпекового механізму, – адміністративне судочинство, що має з'ясувати причини такої поведінки особи, або ж неправомірність дій суб'єкта публічних відносин та прийняти відповідне рішення на основі принципу верховенства права; 3) визначення того, що сучасне адміністративне судочинство є важливою формою захисту публічних прав і свобод людини та громадянина, а також законних інтересів суб'єктів владних повноважень, зокрема тих, що лежать у площині правового статусу іноземців та осіб без громадянства; 4) подання розгорнутої характеристики прав та обов'язків перекладача, який відіграє надзвичайно важливе значення у процесі розгляду справ за участі іноземців та осіб без громадянства, зокрема, акцентовано на дотриманні процесуальних строків, що залежать від якісного виконання перекладачем своїх функцій; 5) аргументація необхідності врахування при здійсненні адміністративного судочинства практики

Європейського суду з прав людини в частині захисту від висилки та гарантій поваги до особистого та сімейного життя іноземців та осіб без громадянства.

Повнота викладення основних результатів дисертації в публікованих наукових працях. Основні результати дисертаційного дослідження викладені у 9 наукових працях, зокрема в 3 статтях, що опубліковані у фахових виданнях України, 1 науковому періодичному виданні, що включене до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science, (з них 3 у співавторстві), а також у 5 тезах доповідей на науково-практичних заходах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні положення, висновки та рекомендації, розроблені автором і запропоновані в дисертації, можуть бути використані не лише в науковій та навчальній діяльності, а й у правотворчій діяльності державних органів при підготовці законопроектів щодо внесення відповідних змін до законодавства, зокрема, Кодексу адміністративного судочинства України.

Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України.

Позитивно оцінюючи рецензовану дисертацію, необхідно зауважити, що деякі її твердження потребують подальшого уточнення, більш глибокого аналізу та належного обґрунтування.

1. На стор. 51 дисертантом звертається увага на юридичну відповідальність як елемент адміністративно-правового статусу. Враховуючи те, що вона є юридичною мірою обов'язку нести відповідні негативні примусові та обмежувальні наслідки, що накладаються певними органами та посадовими особами у встановленому законом порядку через порушення або неправильне застосування норм адміністративного права, не зайвим було б розглянути більш детальніше це питання у ракурсі правового статусу іноземців та осіб без громадянства.

2. Вбачається за доцільне більш чіткіше висловити авторську позицію стосовно таких термінів як «суб'єкт адміністративного судочинства» та «учасник адміністративного судочинства» з огляду на існування певних суперечностей між вказаною термінологією, що застосовується в законодавстві та вживається у наукових публікаціях.

3. У контексті розгляду особливостей провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства дисертант розглядає питання щодо можливості застосування судом

до іноземця або особи без громадянства відповідних заходів, що передбачені у ст. 289 КАС України. У цьому випадку звернуто увагу на такі заходи як взяття на поруки підприємством, установою чи організацією та зобов'язання внести заставу. Натомість, доцільно було б вказати наскільки такі заходи є ефективними та доцільними у випадку провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства, особливо якщо вони підлягають ідентифікації та подальшому примусовому поверненню чи видворенню.

Проте, озвучені зауваження містять переважно рекомендаційний характер та загалом не знижують теоретико-методологічного рівня представленої дисертаційної роботи.

Загалом можна стверджувати, що дисертанту вдалося коректно розкрити стан та глибину розробленості досліджуваної проблематики, вдало обґрунтувати вибір й актуальність теми наукової роботи, отримані наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають достатню наукову новизну, практичне значення та суспільну корисність. Структура наукової праці є чіткою та логічною.

Окремі висновки та положення наукової праці можуть бути використані і в теоретичній, і в практичній діяльності суб'єктів досліджуваних правовідносин.

Загалом за результатами ознайомлення із роботою можна зробити висновок, що дисертація на тему: «Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в адміністративному судочинстві» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Юлія Андріївна Галаз заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Професор кафедри адміністративного
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»,
доктор юридичних наук, проф.

Ольга СКОЧИЛЯС-ПАВЛІВ

Взяв/взяла до уваги
Р.Бригасевич